

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему **ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ MAN У БРИТАНСЬКИХ
ДІАЛЕКТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0351-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша-англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Романенко Тетяна Олександрівна

Керівник к.ф.н., доц. Лужаниця О. І.

Рецензент д.ф.н., проф. Козлова Т. О.

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра германської філології і перекладу

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

Надточій Н.О.

«_____» _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
РОМАНЕНКО ТЕТЯНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ**

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Лексико-семантичне поле MAN у британських діалектах англійської мови»

2. Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Лужаниця Олена Іванівна к.ф.н., доц.

затверджені наказом ЗНУ від «24» травня 2022 року № 571-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 30 листопада 2022

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) теоретичні засади теорії лексико-семантичного поля та його дослідження у британських діалектах англійської мови, словник Нортумбрійського діалекту, словник кетського діалекту.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) здійснити огляд лексико-семантичного поля як невід'ємної частини лінгвістики; 2) дослідити структуру лексико-семантичного поля; 3) змоделювати лексико-семантичне поле «людина» у британських діалектах (графства Кент та Нортумбрія); 4) порівняти лексико-семантичні поля.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	20.06.2022	20.06.2022
Розділ 1	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	18.07.2022	18.07.2022
Розділ 2	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	19.09.2022	19.09.2022
Висновки	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	14.10.2022	14.10.2022

6. Дата видачі завдання 25.05.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2022	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	травень 2022	виконано
3	Написання вступу	червень 2022	виконано
4	Написання теоретичного розділу	липень 2022	виконано
5	Написання практичного розділу	вересень 2022	виконано
6	Формулювання висновків	жовтень 2022	виконано
7	Проходження нормоконтролю	грудень 2022	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2022	виконано
9	Захист	грудень 2022	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

Т. О. Романенко

Керівник роботи

О. І. Лужаниця

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

Е. О. Веремчук

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 57 стор., 61 джерело.

Об'єкт дослідження: лексико-семантичне поле «людина» в кельтському та нортумрійському діалектах англійської мови.

Мета дослідження побудова лексико-семантичного поля «MAN» в кельтському та нортумрійському діалектах англійської мови.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення поняття системності лексики (Ф. де Соссюр, В. фон Гумбольдт, І. О. Бодуен де Куртене, Г. С. Щур) та лексико-семантичного поля (Й. Тріп, Л. Вайсбергер, А. В. Бондарко, З. Д. Попова, І. А. Стернін).

Отримані результати: Лексико-семантичне поле діалектів відзначається своєю обмеженістю у порівнянні з усталеним та загальноприйнятим варіантом англійської мови або літературної мови. Діалект є різновидом національної мови, що знаходиться в активному використанні тільки на декількох місцевостях однієї країни, що репрезентує його лінгвістичну унікальність, відтворює своєрідність світобачення та розкриває національну ідентичність мешканців території, які використовують даний діалект. Вивчення лексики діалектів є віддзеркаленням мовної картини світу, тому семантичний аналіз ближчої та дальньої периферії має соціокультурну та оцінну значимість. Її аналіз дозволяє створити соціокультурний портрет діалектоносія.

Ключові слова: системність лексики, національна мова, лексико-семантичне поле, мовна картина світу, діалект, національна ідентичність

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ У МОВІ І ЛЕКСИЦІ.....	7
1.1 Основні типи лексичних об'єднань у літературній мові та діалектах.....	9
1.2 Поняття поле та типи полів у лінгвістичних дослідженнях.....	12
1.3 Семантичне поле як ключове поняття дослідження	16
1.3.1 Основні характеристики семантичного поля	17
1.3.2 Проблеми структурування семантичного поля.....	20
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ЛЮДИНА « В КЕНТСЬКОМУ ТА НОРТУМБРІЙСЬКОМУ ДІАЛЕКТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	25
2.1 Семантичне поле «людина « в кентському діалекті.....	26
2.2 Семантичне поле «людина « в нортумбрійському діалекті.....	35
2.3 Порівняльні характеристики семантичного поля «Людина « у двох діалектах.....	45
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДСК – дистрибутивно-семантичний клас

ЛСГ – лексико-семантична група

ЛСВ - лексико-семантичні варіанти

СП – семантичне поле

ТГ – тематична група

ФСП – функціонально-семантичне поле

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний рівень розвитку лінгвістичної науки передбачає активне вивчення питань системної організації словникового складу мови, аналіз слова у його зв'язках та відношеннях. Вивчення семантики здійснюється, зокрема, завдяки такій системі, як семантичне поле. Розробка семантичної системи ведеться з останньої чверті XIX століття як вітчизняними, так і зарубіжними лінгвістами: З. Н. Вердієва, В. Н. Ярцева, А. Є. Бочкарьов [Кубрякова 2004, с. 92], З. К. Тарланов, М. М. Покровський, М. М. Гухман, А. А. Уфімцева, І. М. Кобозева, Л. М. Васил'єв, Ю. С. Маслов, В. П. Абрамов [Абрамов 2003, с. 7], Р. Мейєр, Г. Іпсен, Й. Трір, Ш. Баллі, К. Осгуд [Кошелєв 2008, с. 39]. Незважаючи на те, що теорії поля понад сто років, інтерес до неї не слабшає і в даний час.

Особливо актуальними виступають роботи, що проводяться на матеріалі тих форм мови, які традиційно вважаються «найбільш народними» (П. Н. Денисов, В. Г. Вільман, О. І. Блінова, Дж. Діз); до них належать різноманітні регіональні варіанти, соціальні та територіальні діалекти. Це не є випадковим явищем, бо семантичні поля є одиницями мовної картини світу, а діалект віддзеркалює картини світу малих соціально обумовлених регіональних груп.

В той же час лексика, що пов'язана з людиною є одною з важливих складових частин лексики будь-якої мови. Вона охоплює всі розмаїття навколишнього середовища, в ній знаходиться відображення господарської та культурної діяльності, уявлення діалектоносіїв про світ, стародавні звичаї, вірування [Виноградов 1969, с. 181-183]. Слова, що належать до лексико-семантичної групи «Людина», які функціонують в лексико-семантичній системі мови, виконують не лише номінативну, але й прагматичну, оцінну, експресивну та інші функції; вони складають концептуальне ядро менталітету етносу, або соціо-територіальної групи, дають можливість

судити про особливості регіональної образності, свідомості та відображають соціо-культурний портрет діалектоносії як такого.

Мета дослідження – модулювання семантичного поля «людина» в нортумбрійському та кентському діалектах британського варіанту англійської мови та встановлення особливостей вираження поняття людина у двох діалектах.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- вивчити поняття «лексико-семантичне поле» та виявити його специфіку в діалектах;
- розкрити особливості семантичної структури ключової одиниці семантичного поля «людина» в англійській мові та у аналізованих діалектах;
- виявити складники лексико-семантичного поля, що виражають поняття “людина” у досліджуваних діалектах;
- зробити модель лексико-семантичного поля «Людина» та визначити у діалектах графств Кент та Нортумбрія;
- порівняти структуру лексико-семантичного поля «людина» у двох обраних діалектах.

Об’єктом дослідження є лексико-семантичне поле «людина» в діалектах графств Кент та Нортумбрія.

Предмет дослідження – лексико-семантичні одиниці, що репрезентують поняття «людина» у нортумбрійському та кентському діалектах.

Матеріалом дослідження слугували дані вибірки зі словника діалектів графства Нортумбрії О. Хеслора [Heslop 1894] та Кенту У. Паріша [Parish 1888]. Кількість досліджуваних одиниць становить у кентському діалекті 235 лексем, у яких було виявлено 1103 семи, у нортумбрійському діалекті 567 лексем, у яких було виявлено 2209 семи. Крім цього у дослідженні використано дані Оксфордського словника англійської мови [Soares 2003] та Тезаурусу англійських слів та фраз П. М. Роже [Chapman 1992].

Для досягнення поставленої мети і вирішення конкретних завдань застосовувався комплекс **методів та прийомів дослідження**. Для семантичного опису поняття “Людина” та узагальнення основних положень дослідження використовувався описовий метод; компонентний аналіз дозволив дослідити семантичну структуру одиниць семантичного поля людина; метод семного аналізу словникових дефініцій спрямовано на виявлення збігу та розходжень у семантиці складників поля; за допомогою методу ступінчатої ідентифікації визначено ієрархію одиниць поля; зіставний метод використано для з’ясування спільних та відмінних рис у структурі семантичного поля людина в двох діалектах; метод кількісного аналізу залучено для підрахунків лексем і сем у зіставляваних фрагментах мовних систем та визначення обсягу семантичних компонентів одиниць поля, спільних з ядром.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі з’ясування специфіки семантичного поля у діалектах у порівнянні з літературною мовою; вона являє собою перший досвід комплексного опису семантичного поля «Людина» у діалектах графств Кент та Нортумбрія та їх зіставлення.

Практичне значення дослідження обумовлене можливостями використання результатів у викладанні таких нормативних курсів, як загальне мовознавство, стилістики англійської мови, історії англійської мови, лексикології, та спецкурсів із англійської діалектології.

Зазначені вище мета та завдання роботи обумовлюють її **структуру**. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел із 61 найменування. Загальний обсяг 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ У МОВІ І ЛЕКСИЦІ

Нині навряд чи можна назвати галузь наукового знання, яка обходилася би без опори на поняття системи і структури. У загальнонауковому тлумаченні [Крисін 2010, с. 30]: система – сукупність елементів, які утворюють певну цілісність та єдність; сукупність деяких однорідних, рівноцінних сутностей; структура – будова і внутрішня форма організації системи, сукупність внутрішніх стійких зв'язків між її елементами, що забезпечують її цілісність; сукупність деяких різнорідних, нерівноцінних сутностей.

У лінгвістиці сучасні уявлення про систему і структуру мови включають цілий комплекс взаємозв'язаних понять, до яких належать: поняття мовного знаку, ярусів та відповідних ним одиниць, а також відношень, що існують між ними – синтагматичних, парадигматичних, ієрархічних.

У центрі лінгвістичного знання розробка цих фундаментальних понять бере початок з «Курсу загальної лінгвістики» Фердинанда де Соссюра. Тим не менш, процес формування понять «система» і «структура» все ще не завершений, що пояснюється винятковою складністю самого об'єкту дослідження.

Науковцям відомі декілька спроб розмежування понять системи і структури. У лінгвістиці формування системного підходу пов'язано з іменами Вільгельма фон Гумбольдта та І. О. Бодуэна де Куртене. Перший виділив найбільш суттєві ознаки мови як рухливої системи, стверджував, що внутрішня обумовленість частин системи не може бути зрозумілою без визначення мови в деякій «надсистемі» [Щур 1967, с. 67-70]. Ця надсистема включає людину, людську свідомість, історію розвитку суспільства, в якому мова функціонує.

І. О. Бодуэн де Куртене підкреслив важливість вивчення мовної діяльності і синхронного стану мови для виявлення фундаментальних особливостей його будови; розробив такі поняття, як фонема, морфема, лексема, без яких неможлива системна інтерпретація мови [Гухман, 1962 с. 19]. У цілому лінгвісти празької лінгвістичної школи, до якої обидва лінгвісти відносилися, наголошували на тому, що жодне явище в мові не можна зрозуміти без урахування системи, до якої воно належить.

Більшість сучасних мовознавців під мовною системою розуміють єдність закономірно організованого розмаїття мовних одиниць, пов'язаних стійкими інваріантними стосунками. Іншими словами, їй властиві: 1) цілісність, 2) наявність елементів, 3) наявність зв'язків і відношень між ними.

Систему не можна звести тільки до суми її складових. Для її характеристики вирішальне значення мають зв'язки та відношення між елементами, які роблять цю систему єдиним, цілісним утворенням. Зв'язки і стосунки – це спосіб організації елементів у систему. Вони є тим, що називають структурою. Таким чином, структура – це одна із сторін системи, мережа, схема відношень між елементами. Оскільки сукупність елементів і структура є компонентами системи, поняття системи є ширшим за об'ємом, ніж поняття структури [Селіванова 2008, с. 11-15]. Тобто, структура – спосіб організації відношень між об'єктами. Система у своїй основі структурна, структура системна. Тому трактувати мову як систему означає аналізувати її структуру.

В науковій практиці вивчення будь-якого складного об'єкту, яким є мова, здійснюється у межах певної сукупності елементів [Виноградов 1969, с. 71-72], певної сукупності відношень між ними, та пов'язаного цілого в рамках системного підходу.

Отже, пошуки системного в мові починаються з вивчення організації окремих підсистем мови – в сучасній інтерпретації – рівнів мови.

На лексичному рівні система проявляється у можливості групування слів залежно від різних критеріїв. Розглянемо це більш детально у наступному параграфі.

1.1 Основні типи лексичних об'єднань у літературній мові та діалектах

Лексичні об'єднання включають в себе: синтагматичні та парадигматичні відносини як відображення її системності, серед них – понятійне і семантичне поле, лексико-семантична група (далі ЛСГ), тематична група, дистрибутивно-семантичні класи (далі ДСК) і дистрибутивно-семантичне поле, яке включає іменну, дієслівну лексику та фразеологізми, близькі в смисловому і дистрибутивному відношенні, функціонально-семантичне поле (далі ФСП), організацію лексики всередині ФСП, поняття лексикографічного типу як нового явища теоретичної семантики, що зв'язує її з лексикографією, тощо [Уфимцева 1962, с. 88-91]. Як парадигматичні, так і синтагматичні відношення є ієрархічними. Оскільки метою даного дослідження є вивчення семантичного поля діалектної лексики – одного з проявів парадигматичних відношень, розглянемо це питання окремо.

Парадигматичні відношення – відношення вибору, асоціації, що ґрунтуються на подібності й відмінності означаючих і позначуваних одиниць мови. Так, парадигматичними у фонетиці є відношення між дзвінками і глухими, м'якими і твердими звуками; в граматиці – між відмінковими формами слів, формами дієвідмінювання, між різними типами речень тощо; [Гриценко 1990, с. 41-42]. В лексико-семантичній системі – це синонімічні, антонімічні, гіпонімічні, конверсивні та інші відношення, які зв'язані між собою як самостійні одиниці в їхній основній, номінативній функції. В основі парадигматичних відношень у лексиці лежить формальна чи семантична

подібність слів або їх протилежність. Парадигма – це група елементів, що мають певну загальну властивість, але розрізняються за якоюсь ознакою.

У тексті парадигматичні відношення не представлені безпосередньо: вони виявляються шляхом протиставлення одних лексичних одиниць іншим однорідним одиницям і встановлення їхніх подібних і специфічних ознак. Значущість лексичних одиниць зумовлюється їхніми диференційними ознаками [Огієнко 1930, с. 401-402]. Кожна одиниця посідає в парадигмі цілком визначене місце. Парадигмами можна вважати структуру багатозначного слова, синонімічні ряди, антонімічні пари, лексико-семантичні групи, семантичні поля.

Парадигматичні відношення називають вертикальними, оскільки будь-яку парадигму можна записати в стовпчик, вертикально (наприклад, відмінкову парадигму іменника чи іншої частини мови, лексико-семантичну групу тощо). Якщо парадигматичні відношення охоплюють мовні одиниці однакового ступеня складності (одного рівня) – фонема + фонема, морфема + морфема, слово + слово, тощо [Кузнецов 1986, с. 81], то ієрархічні відношення об'єднують одиниці різних ступенів складності. Протиставлення парадигматичних і синтагматичних відношень, з одного боку, та ієрархічних, з іншого, відображає особливу властивість мовної системи – її різнорівневий, гетерогенний характер, що вже стосується будови мови, її структури.

Лексика та словарний склад діалекту – різновиду національної мови – теж має синтагматичні та парадигматичні відношення, тобто діалектизми групуються за аналогією (синоніми, омоніми, ТГ, ЛСП), протиставленням (антоніми), відношення загального до часткового (гіпоніми / гіпероніми), тощо.

Тим не менш, діалект є специфічною формою існування мови, тому парадигматичні відношення в його лексиці мають свою специфіку. Оскільки діалект є виокремленою соціо-регіональною мовною системою, їй характерні наступні властивості:

1) територіальна обмеженість, тобто існування ареального виду зв'язку, що знаходить відображення у лінгво-географічних картах та призводить до формування фонемо-графічних варіантів в різних діалектах, географічних синонімів, розширеної полісемії и, навіть, енантіосемії у межах єдиної національної мови;

2) соціальна обумовленість, а саме: функціонування у певній соціальній групі (нижчого слою суспільства) у повсякденному мовленні, що приводить, з одного боку, до відсутності стилістичних синонімів, з іншого, - до обмеження стильової диференціації лексикона діалектів лише розмовним стилем, серед якого єдиним підвидом є сленг [Новиков 1983, с.3-6].

Крім цього, діалектам також характерно наступне:

- стійкість та консерватизм лексичної системи, що проявляється в існуванні архаїчних форм та історизмів.

- гнучкість та відкритість по відношенню до запозичень, що, з одного боку приводить до існування етимологічних дублетів, полісемії та енантеосемії, з іншого, - до змішаної з генетичної точки зору мовної структури, при якій більша частина запозичена, або походить з тих самих джерел, що і загально-англійська, збігаючись з нею. Це призводить до того, що діалектна система є обмеженою, а її лексика співіснує з елементами літературної мови [Deese 1965, с. 116]. У результаті, діалектизми, які закріплені у словниках, утворюють меншу кількість ЛСГ, ніж літературна мова, а наповненість семантичних полів є фрагментарним та не виходить за межі діалектного узусу.

У цілому, принцип зв'язків та польова організація лексики така сама як і в літературній мові.

1.2 Поняття поле та типи полів у лінгвістичних дослідженнях

Концепція польового принципу системної організації мовних явищ справедливо вважається одним з найбільш значних досягнень лінгвістики XX століття. Поняття поле пов'язано з визначення мови як системи, як сукупності мовних одиниць, об'єднаних спільністю змісту і відображають понятійне, предметне чи функціональне схожість позначаються явищ [Ярцева 1990]. Отже, поле у лінгвістиці – це сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, які об'єднані спільністю змісту (деколи також спільністю формальних показників) і відображають понятійну, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ.

На можливість існування різних типів лексичних об'єднань вчені звернули увагу ще в XIX ст., деякі особливості польової структури лексики були відзначені при побудові тезаурусів (П. Роже, Ф. Дорнзайфа, Р. Халліга, М.М. Покровського) [Бондарко 1984, с. 45-47]. Первісне теоретичне осмислення поняття поля в мові містилося в роботах Й. Тріра, Г. Іпсена, де воно отримало найменування «семантичне поле».

В основі семантичного поля лежить семантична ознака, що є понятійною категорією, яка так чи інакше співвідноситься з навколишньою дійсністю людини з його досвідом. Для СП постулюється наявність загальної семантичної ознаки, що об'єднує всі одиниці поля і зазвичай виражається лексемою з узагальненим значенням, наприклад ознака «переміщення в просторі» в семантичному полі дієслів руху: *«йти»*, *«бігти»*, *«їхати»*, *«летіти»* і т. п., і наявність приватних ознак, за якими одиниці поля відрізняються один від одного, наприклад *«швидкість»*, *«спосіб»*, *«середовище»* пересування. Інтегральні семантичні ознаки в певних умовах можуть виступати як диференціальні [Солнцев 1977, с. 309-310]. У цьому проявляється один з видів зв'язку семантичних полів в лексиці.

Крім власне семантичних полів виділяються:

- морфосемантичні поля, для елементів, яких крім семантичної близькості характерна наявність загального аффікса або основи [Павлов 1996, с. 115];

- асоціативні поля, досліджувані в рамках психолінгвістики і психології, для яких характерне об'єднання навколо слова-стимулу певної груп слів-асоціатів; останні, незважаючи на їх варіюється склад у різних інформантів, виявляють значний ступінь спільності [Апресян 1974, с. 15-17];

- граматичні поля, наприклад зіставне поле, представлене в мові як граматичними одиницями, так і одиницями, які перебувають на межі парадигматики і синтагматики [Щур 1967, с. 7-11];

- синтагматичні поля – словосполучення і інші синтаксичні одиниці як прояви семантичної сумісності їх компонентів; сукупності структурних моделей пропозицій, що об'єднуються спільністю семантичного завдання: наприклад, в синтаксичне поле імперативності включаються всі моделі, за допомогою яких виражається наказ [Апресян 1974, с. 21-22].

Термін «поле» часто вживається недиференційовано поряд з термінами «група», «парадигма», на лексичному рівні існують різні погляди до атрибутивної номінації цього поняття – понятійне, семантичне, словесне або лексико-семантичне поле, тематична або лексико-семантична група [Денісов 2005, с. 145]. Кожен з цих термінів чіткіше задає тип мовних одиниць, які входять до поля. Розглянемо центральний понятійний апарат даної парадигми більш детально.

Під *тематичною групою* більшість лінгвістів розуміють – об'єднання лексем, що позначають певну предметну сутність. Виділення цих груп засноване на позамовних критеріях, тому, як правило, у членів розглянутих рядів може не бути спільних семантичних ознак. Ф. П. Філін справедливо вказує на «нейтральні», або «нульові» зв'язки між словами, що входять до тематичних груп [Філін 1982, с. 90]. Елементи тематичних груп можуть бути пов'язані як ціле і його частини.

Нерідко в якості інтегруючого компонента значення виступає загальна функція членів тематичної групи. Наприклад, іменники «будинок», «квартира», «хата», «котедж» об'єднуються за загальної функції – вони позначають житло людини. У подібних випадках можна говорити про функціональні групи як особливий різновид тематичних груп [Crystal 1995, с. 45; Osgood 1980, с. 76]. До ТГ можна віднести і ситуативні ряди слів, які співвідносяться з поняттям ситуації і мають на увазі місце, час, обставини, учасників, відносини між ними і т.д. Різнобічну характеристику парадигматичних груп дає Д. Н. Шмельов. Він зазначив, по-перше, що «парадигматичні відношення між словами залежать від відносин, що існують між самими предметами дійсності. Більшість слів одночасно можуть входити в різні лексико-семантичні парадигми: кожен суттєвий елемент лексичного значення, тому і виділяється як суттєвий для даного значення, що обумовлено певним – парадигматичним протиставленням слову якогось іншого слова або декількох слів.

Д. Шмельов справедливо зауважив, що граматичні класи слів не однотипні в плані можливості їх системної класифікації. Так, дієслівна лексика, яка в силу свого категоріального значення вказує на ситуацію, характеризується найбільшою кількістю власне мовних показників. Зв'язки ж конкретних іменників один з одним найбільшою мірою відображають саме позамовні зв'язки, тобто обумовлені реальними зв'язками самих охоплюваних ними предметів [Щур 1974, с. 99-102]. Тільки вивчення всіх відносин, що існують в словниковому складі мови, дозволить оцінити справжню сутність тих чи інших показників, так само, як і особливості організації різних груп слів.

Виділення ТГ знаходиться в залежності, насамперед, від завдань дослідження: групи можуть бути ширшими і вузкими, одні й ті ж слова можуть потрапити в різні групи залежно від того критерію, який буде покладено в основу виділення тематичної групи, вибір же критерію не дано у

самому лексичному матеріалі, а залежить значною мірою від суб'єктивної волі дослідника.

Приклади ТГ: *«Птахи», «Меблі», «Водойми», «Дієслова руху», «Позначення кольору»* і т.п. ТГ, відображаючи фрагмент дійсності, легко піддаються структуруванню та подальшому розчленуванню. Так, в межах ТГ *«Птахи»* виділяються рубрики: *«Водоплаваючі», «Співочі», «Перелітні, «Домашні», «Лісові»* т. д. ТГ *«Меблі»* входить у більш загальне лексичне об'єднання *«Предмети побуту»* в одному ряду з такими ТГ, як *«Їжа», «Одяг», «Постіль»*; в той же час може бути розчленована на більш дрібні та приватні угруповання за призначенням і функціям, за матеріалом (дерев'яна, металева, пластикова і т.д.), за часом виготовлення і використання і т.п. [Кузнецов 1980, с. 303-304]. ТГ може бути відносно замкнутої і обмеженої (*«Позначення спорідненості»*).

Поняття *лексико-семантичного поля* ґрунтовно розроблено в працях П. М. Денісова, І. В. Сентенберга, Й. Тріра, Д. Н. Шмельова. Згідно авторів ЛСП – це семантико-парадигматичне утворення, що має певну автономність і специфічні ознаки організації: спільну нетривіальну частину у тлумаченні, ядро-периферійну структуру, існування зон семантичного переходу [Бабенко 2005, с.78]. Їхня будова повторює принципову будову багатозначних слів (Ю. Апресян, М. Нікітін). Лексико-семантичне поле – поняття дуже об'ємне. Тут перехрещуються головні проблеми лексикології – проблеми синонімії, антонімії, полісемії, проблема співвідношення слова і поняття [Караулов 1972, с. 13-17].

Термін *лексико-семантичне поле* використовується багатьма лінгвістами. Наприклад: З. Н. Вердієва: *«Лексико-семантичне поле – це область значень, позначена ім'ям, в якій лексеми взаємопов'язані і визначають один одного особливим чином»* [Вердієва 1986, с. 4]. Є. І. Зинов'єва: *Лексико-семантичне поле – сукупність лексем, що позначають певне поняття в широкому сенсі цього слова: за сучасними уявленнями, поле включає до свого складу слова різних частин мови, з допущенням включення*

фразеологізмів і лексичних матеріалів різних форм існування мови не тільки літературної, а й просторіччя, діалектів, жаргонів, зі зверненням до історичних лексичних матеріалів при орієнтації на діахронічне дослідження [Зинов'єва 2003, с. 109]; Ю. Н. Караулов: Лексико-семантичне поле – це ієрархічна організація слів, об'єднана одним родовим значенням і представляє в мові певну семантичну сферу, яка покриває певну область дійсності [Караулов 1972, с. 58].

Як видно з перерахованих вище визначень, лінгвісти досліджують різні явища мови, звідси і різні тлумачення полів. Узагальнюючи вищесказане, можна розглядати ЛСП як безліч різнорідних взаємодіючих елементів, що мають спільну семантичну ознаку, що виражає дане поняття.

Теж саме можна сказати і про дефферінціальні ознаки поняття семантичного поля (див. нижче), остання термінологічна інтерпретація більш притаманна англомовній науковій мислі, та стає більш вживаною у вітчизняному мовознавстві, тому в даному контексті в подальшому нам представляється найбільш доцільним вживати термін семантичне поле. Розглянемо його сутність та специфіку його моделювання у наступному параграфі.

1.3 Семантичне поле як ключове поняття дослідження

Вивчення семантичного поля бере свій початок з кінця XIX – початку XX століть у працях О. О. Потебні, М. М. Покровського, Й. Тріра, В. Порціга, Н. Дьоршнера, О. Духачека, Р. Хоберга, Р. Освальда та ін. Згідно авторів *семантичне поле* – це сукупність семантичних одиниць, що мають фіксовану схожість в якому-небудь семантичному шарі і пов'язаних специфічними семантичними відносинами [Бабенко 2005, с. 156-157]. Згадана схожість трактується як зв'язок з деяким набором понять, і як зв'язок

з одним і тим же набором об'єктів зовнішнього світу, для експресивного шару – як зв'язок з одним і тим же набором умов мовного спілкування, для синтаксичного шару – як зв'язок з одним і тим же набором синтаксичних відносин. Таким чином, у кожному семантичному шарі є семантичні поля.

На думку Е. Косеріу, СП являє собою в структурному плані лексичну парадигму, яка виникає при сегментації лексико-семантичного континууму на різні відтинки, відповідні окремим словам мови. Ці відрізки слова безпосередньо протиставлені один одному на основі простих смислорізних ознак. У роботах Л. А. Новікова знаходимо наступне визначення: СП – «ієрархічна структура множини лексичних одиниць, об'єднаних загальним значенням і відбиваючих у мові певну понятійну сферу» [Сентенберг 1984, с. 293-299].

О. С. Ахманова визначає поле як сукупність змістовних одиниць (головним чином лексичних), які поєднані спільністю змісту, котрі покривають певну область людського досвіду і відображають понятійну, предметну чи функціональну схожість позначаючих явищ [Гак 1997, с. 50-54]. А. М. Кузнецов розділяє дану точку зору і додає, що поле – сукупність лексичних одиниць, об'єднаних семантичною схожістю; підставою для виділення семантичних полів може служити наявність загального змістовного, понятійного, предметного або функціонального компонентів в структурі значення або в змісті представлених явищ дійсності [Блинова 1985, с. 380].

Як бачимо, ці відмінності об'єднані думкою, що семантичне поле – це спосіб відображення системної організації словника. У сучасній лінгвістиці під семантичним полем розуміють крупну системно-структурну одиницю лексико-семантичної системи мови, що об'єднує не тільки поодинокі мовні елементи на основі загальної інтегральної ознаки, але й різні лексичні парадигми різного рівня та обсягу, таким чином, кожна одиниця поля постає в ньому у всьому парадигматичному комплексі [Ершова 1978, с. 167-168].

1.3.1 Основні характеристики семантичного поля. Як показує аналіз (І. В. Сентенберга [Сентенберг 1984], В. Н. Денисенка [Денисенко

2005, с. 96], С. В. Кезіной [Кезіна 2005], В. Г. Вілюмана [Вілюман 1955, с. 102]), семантичне поле розуміло носію мови на рівні інтуїції, йому характерно:

- *автономність та системність*, то єсть воно може бути виділено як самостійна підсистема мови зі стукрутрою, та структурними відношеннями;

- *семантична й функціональна зв'язність* – одиниці СП пов'язані тими чи іншими системними семантичними відносинами [Яковлева 1998, с. 17 – 23];

- *ієрархічність структури поля* – наявність спільного (інтегрального) та приватних(диференціальних) семантичних ознак, та побудова поля на підставі гіпо-гіперонімічних відношень між одиницями поля. СП поділяється на семантичні підсистеми, що покривають меншу, порівняно з семантичним полем, ділянку позамовної дійсності. В. Звєгінцев виділяє, наприклад, такі семантичні системи як групи слів, що репрезентують так би мовити часткові підрозділи більш загальних понять, виражених словами з узагальнюючим значенням; групи слів синонімічного характеру; групи слів, в основі яких лежать інші принципи визначення загального значення [Городецький 1969, с. 463-465]. У цілому, спільна семантична ознака поєднує одиниці поля і вона виражена лексемою з узагальненим значенням. Так, наприклад, ознака «переміщення у просторі» в семантичному полі дієслів руху: *drive / їхати; sail, swim / плисти; fly / летіти; hover / парити; take off / взлітати; dive / пікірувати; run / швидко переміщатися, їхати, ходити, курсувати, плавати (про поїзди, суди) і т. п.* За приватним ознаками одиниці поля відрізняються один від одного, наприклад: *speed / швидкість (пересування); means / спосіб (пересування); area / середовище (пересування).* Інтегральні семантичні ознаки в певних умовах можуть виступати як диференційні.

- *виділення в структурі поля ядра та периферії;*

- *розміщення між зонами ядра і периферії, між зонами периферії;*

- *взаємопроникливість*, або *атракція* – існування в мові деяких семантичних груп і можливість входження мовних одиниць в одну або кілька інваріантних груп.

- *цілісність*, яка «забезпечується, зокрема, тим, що одиниця нижчого рівня може бути представлена к граничний випадок одиниці вищого рівня» [Кобозева 2004, с. 29-30], тобто відносинами ієрархії, що припускають відносини входження менш складних одиниць в більш складніші. Розподіл семантичного поля на лексико-семантичні групи, класи слів – це вища ступінь ієрархії, але не єдина. сема, що дає назву всій групі».

Кількість одиниць СП може бути як порівняно обмеженим, так і дуже великим. СП, в якому відображаються істотні зв'язки його одиниць, що утворюють рухливу напружену «мозаїку», можна порівняти з електромагнітним полем і його частками [Aitchison 2003, с. 301; Rosch 1974, с. 33].

СП, що належать різним мовам, представляють структурну організацію навколишнього світу, вербалізовану за допомогою мови. Вони є способами уявлення про мовнудійсність.

Як відзначають І. М. Кобозева, Л. М. Васил'єв та інші автори, зв'язки між одиницями окремого семантичного поля можуть відрізнятися по широті і специфічності [Мельничук 1970, с.11]. Найбільш загальні типи зв'язків – це зв'язки парадигматичного типу (синонімічні, антонімічні).

Тому, найбільш простий різновид СП, та в той же час найважливіший його складовий компонент це – поле парадигматического типу, одиницями якого є лексеми, що належать до однієї частини мови та об'єднані спільною категоріальної семой у значенні. Такі поля нерідко також іменуються семантичними класами чи *лексико-семантичними групами*. Можна припустити, що ділянки семантичних полів – це лексико-семантичні групи, тобто семантичне поле – родове поняття у відношенні до ЛСГ [Денісов 1993, с. 227-228]. Л. М. Васил'єв вважає, що терміном лексико-семантична група можна позначити будь-який семантичний клас слів, об'єднаних хоча б однією

спільною лексичною парадигматичною семой, або хоча б одним загальним семантичним множником [Васил'єв 1970, с. 107].

ЛСГ виділяються на основі семантичного ознака – ідентифікуючої семи, яка регулярно повторюється у всіх лексичних одиницях класу і специфічних, диференціюючих сем, що протиставляють дану лексему іншим лексемам структури мікрополя [Зинов'єва 2003, с. 57]. Основна парадигматична особливість слів однієї ЛСГ полягає в тому, що в їх значеннях є єдина категоріальна лексична сема. Ця сема становить семантичну основу групи і у кожному окремому слові уточнюється за допомогою диференціальних сем.

Дуже важливою особливістю слів однієї групи є те, що диференціальні семи, уточнюючі категоріальну сему, виявляються в них однотипними, повторюваними. Категоріальна сема припускає, задає не будь-які, а якісь певні аспекти свого уточнення. В рамках цих аспектів формуються типові диференціальні семи. У зв'язку з цим в кожній окремій ЛСГ набір диференціальних сем виявляється специфічним. Наявність однотипних, повторюваних сем робить всі слова в межах групи пов'язаними певними опозиціями.

Отже, СП розглядається як таке об'єднання, яке в свою чергу поділяється на ряд лексико-семантичних груп, а співвідношення цих понять трактується як співвідношення загального та конкретного. Питання про те, що є семантичним ідентифікатором поля, є протизначним [Касевич 2006, с. 98]. Зупинимося на специфіці моделювання СП більше детально.

1.3.2 Проблеми структурування семантичного поля. Як всяке системно-структурне об'єднання, поле має певну конфігурацію (структуру). Поняття конфігурації поля має на увазі розподіл лексики по *семантичним полям*, що зводиться до розбиття множини слів на підмножини, тобто існування певних угруповань елементів всередині даної множини, перетин відносин в структурі, накладення зв'язків. Поле може мати в своєму складі кілька мікрополів, що володіють відносною самостійністю.

Особливості побудови структури польової моделі залежать від досліджуваного матеріалу, напрямку дослідження (ономасіологічному – від поняття та семасіологічного – від слова), мети та специфіки розуміння сутності польової структури.

Стосовно напрямку доміантним є другий підхід, який визначає семантичне поле як групу слів однієї мови, що мають тісний смисловий зв'язок [Ульман 1970, с. 293-295].

Що до польової структури, то вона у деяких авторів (А. Г. Адмоні, І. П. Іванової, Г. Г. Почепцова) корелює з уявленнями про адаптивні системи і нечіткі множини. Теорія нечітких множин (множин з розмитими межами) являє собою математичне обґрунтування лінгвістичного поняття поля. Ці множини мають периферійні елементи, що одночасно є периферійними елементами сусідніх з ними множин.

Тем ни менш, більшість авторів спільні у тому, що складові елементи СП пов'язані між собою парадигматичними відносинами. В основі організації СП, на думку лінгвістів, лежать впорядковані класи, лексичні парадигми різного типу, які структурують семантичне поле по вертикалі і по горизонталі, створюючи так званий структурний каркас за сукупністю всіх парадигматичних угруповань. Парадигматичні відносини можуть носити найрізноманітніший характер і можуть бути представлені різноманітними класами лексичних одиниць, тотожних по тих чи інших смислових ознаках.

Найчастіше вони предсавлени ЛСГ. Різниця між СП (за Й.Тріром) і ЛСГ полягає у наступному [Стернін 1979, с. 56], а саме:

1. мовна/ позамовна обумовленість лексичних зв'язків;
2. матеріальність / нематеріальність (якщо для СП характерні як конкретні, так і абстрактні слова одного рівня, то ЛСГ може складатися зі слів, що позначають матеріальні чи ідеальні об'єкти, а також зі слів з абстрактним і конкретним значеннями);
3. дискретність/недискретність (семантичне поле та інші мікросистеми можуть позначати дискретні та недискретні об'єкти зовнішньої дійсності);

4. обсяг групи (СП може складатися з двох лексичних одиниць, тоді як ЛСГ складає більша кількість;

5. тип і місцезнаходження імені групи (у ЛСГ домінантою є ціле слово, яке входить до складу групи).

Розподіл семантичного поля на лексико-семантичні групи, класи слів – це вища ступінь ієрархії, але не єдина. Дійсно, принцип будови семантичного поля ґрунтується на ієрархічній впорядкованості компонентів сенсу у структурі значення, але відносини між семами можуть бути різними – парадигматичними, синтагматичними і епідіграматичними.

Так, у дослідженні З. Н. Вердієвої відносини між семами описуються синтаксичними позиціям і [Блинова 1985, с. 100-101], займаними компонентами у фразі-дефініції і виділяються шляхом логічного аналізу і фіксують родо-видові відносини, тобто наявність одних сем обов'язково передбачає наявність інших сем.

С. Денісова, в свою чергу, зазначає, що СП утворюється не за ознаками бінарної опозиції, а за принципом градування – ступеня виявлення ознак із центром, що складається з ознак високого ступеня детермінованості, і периферії – явищ із високим рівнем варіативності”.

Водночас М. Жгенті наголошує, що семантична впорядкованість словесного поля зумовлена семантичною ознакою та словесним значенням одиниць, що входять до його складу [Ерофеева 2011, с. 14-16]. Дослідник пропонує методикку семантичних ознак, що дозволяє порівнювати структурно-семантичні організації полів різних мов.

Дійсно, проблема структурування СП є дуже складною, серед проблем відмітемо:

- 1) встановлення ядра і вибір назви (імені) поля;
- 2) включення лексико-семантичних варіантів слова в центр поля та периферії;
- 3) співвідношення семантичного поля і полісемії і, як результат, встановлення меж семантичного поля [Филлмор 1983, с. 23–26].

На нашу думку, яка заснована на результатах попередніх досліджень, ядро повинно мати семантично найпростіше значення, яке входить до складу всіх одиниць цього поля та слугує основою їх поєднання та ідентифікації; воно повинно бути абстрактним і широким, для того, щоб включати гіпоніми, і конкретним, щоб мати суперординанту.

Очевидно, що найчастіше до центру включають одніці, які мають загальне або спільне з ядром і між собою значення. Тобто, наприклад, центром поля «*food*» може будти будь-який синоними – *provisions, aliment, cooking*, тощо. Приферію складають одніці найбільш віддалені за своїм значенням від ядра. Частіше всього це слова, що вживаються у переносному значенні, або мають опосередковий зв'язок з родовим поняттям – центром поля.

Труднощі визначення межі семантичного поля обумовлені нечіткістю поняття, природою самого явища як способу відображення дійсності. Як показує аналіз, вони залежать від обмежень кожного конкретного дослідження, а також від різної протяжності і проникності поля в конкретній мові на певному етапі його розвитку.

Моделювання СП проходить декілька етапів. Перший – це етап виділення, інвентаризації групи при якому застосовується метод компонентного аналізу семантичних одиниць на матеріалі ідеографічних словників. Перш за все визначеться архилексема навколо якої формується польова структура. Далі виокремлюються спільні семи у значеннях його компонентів, визначаються складники поля з розкриттям їхніх дефініцій [Кузнецова 1980, с. 3-7]. Останнім етапом є систематизація лексем, що входять до складу поля та визначається місце конкретних складників у структурі семантичного поля завдяки встановленню системних зв'язків, що виникають між ними.

В результаті утворюється триступенева структура СП. Основу (ядро) СП становлять об'ємно-понятійні категорії – семантичні доміанти, що виражають загальне інваріантне значення. Оскільки ядро є лексичним вираженням

смислів, або семантичних ознак, воно може замінити кожен із наступних членів парадигми. Центом ядра виступають слова, що мають інтегральне, загальне з ядром значення, периферія СП включає найбільш семантично-віддалені поняття.

РОЗДІЛ 2
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ
«ЛЮДИНА» В КЕНТСЬКОМУ ТА НОРТУМБРІЙСЬКОМУ
ДІАЛЕКТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У цьому розділі розглядається СП «людина» у двох діалектах Англії – нортумбрійському і кентському на матеріалі діалектних словників О. Хеслопа [Heslop 1984] та У. Паріша [Parish 1888]. Словники датовані кінцем ХІХ ст., тому СП відображає стан та мовну картину світу зазначеного періоду діалектоносіїв графств Нортумбрія (що знаходиться на північному сході Англії) та Кент (входить до складу південного сходу Англії) відповідно.

Дослідження проводилося у несколько етапів. По-перше, за матеріалом тезаурусу Роже [Charman 1992] та проаналізувавши словникові дефініції в Оксфордському словнику англійської мови [Soares 2003] лексеми «людина» / «man», нами було виявлено її наступну багатозначність:

- *дорослий чоловік*: 1) робітник, або член групи, команди; 2) військовослужбовець; 3) чоловік або любовник; 4) чоловік, що асоціюється з певним місцем р'ясе, родом діяльності, професії, обов'язково з певним визначенням, наприклад: *a Cambridge man, I'm a solid Labourman*; 5) людина, яка має характеристики чоловіка; 6) слуга (застаріле); 7) васал *Avassal* (історична назва);

- *людина обох полів*: 1) людська істота в загалі, *the human race*; 2) доісторична людина, названа за місцем знаходження останків, наприклад: *Cro-Magnonman*; 3) група людей що знаходиться вище за інших по ієрархії, в українському має аналог слову *бос*, в англійському світі це також стосується білої людини у порівнянні з чорною; 4) фігура в настільній грі.

По-друге, за результатом семантичного та компонентного аналізів лексеми «людина» / «man» у діалектах нами було виокремлено 3 загальних

семантичних складника: 1) людина та її соціальна роль, сфера та вид діяльності; 2) людина та її характеристики (об'єктивні та суб'єктивно-оцінні); 3) атрибути (одяг, то, що оточує людину – тварини, рослини, природа, домівка).

Далі на основі критеріїв будови СП зазначених у параграфі 1.3.2 було створено модель СП «людина» у двох діалектах та зіставлено їх компоненти.

2.1 Семантичне поле «людина» кентському діалекті

У результаті сполошної вибірки методом компонентного аналізу словникових дефініцій в кентському діалекті було виокремлено 220 лексичних одиниць, які складають СП «людина». Отриманий матеріал укладається в ієрархічну впорядковану структуру значення, яка включає ядро поля, його центр та периферію двох рівнів (ближчої та дальньої).

Ядро поля представлено гіперсемою – родовим слово MAN у двох значеннях – чоловік та людина. Центр поля складається з лексичних одиниць, що мають інтегральне, спільне з ядром диференційне значення – синоніми, та родовідові відмінності поняття «людина». Це, на наш погляд: (10) *an old man, father, a widow, a companion, mistress the title of a married woman, boy-beat, men-servants, the eldest one in the family, a large number of quantity, a poor simple man.*

До ближчої периферії належать: об'єктивні та соціальні характеристики людини, до дальньої, – суб'єктивні оцінні характеристики та атрибути.

Периферія СП «людина» розвинена та представлена декількома ЛСГ, а саме:

1) Суб'єктивні оціночні характеристики людини, що включають такі мікрополя: «Досягнення», «Емоції та почуття», «Характеристики людини» та «Звички»;

2) Соціальні характеристики людини («Професії», «Сім'я», «Національність», «Соціальна роль»);

3) Об'єктивні характеристики людини з мікрополями: «Зовнішність», «Частини тіла», «Здоров'я»;

4) Сфера та вид непрофесійної діяльності людини («Хобі, спорт, розваги» та «Мистецтво»);

5) Атрибути включають до себе мікрополя «Одяг», «Тварини і рослини», «Їжа та напої» та «Домівка».

Також існує група «Загальні поняття» (див. таблицю. 2.1).

Таблиця 2.1

Лексико-семантичні групи семантичного поля «Людина» у кентському діалекті

Лексико-семантичні групи	Кількість одиниць
Суб'єктивні оцінні характеристики людини	51
Досягнення	6
Емоції та почуття	12
Характеристики людини	29
Звички	4
Соціальні характеристики людини	31
Професії	21
Сім'я	2
Національність	3
Соціальна роль	5
Об'єктивні характеристики людини	12
Зовнішність	5
Частини тіла	2
Здоров'я	5
Сфера та вид непрофесійної діяльності людини	8

продовження табл. 2.1

Лексико-семантичні групи	Кількість одиниць
Хобі, спорт, розваги	5
Мистецтво	3
Атрибути	82
Одяг	6
Тварини, рослини і природа	31
Їжа та напої	26
Домівка	19
Загальні поняття	4

Розглянемо їх детально.

Перша група – «Суб'єктивні оцінні характеристики людини» відображає відношення однієї людини до іншої, і ці слова мають ярко виражене емоційне забарвлення. Це найпоширеніша група (51 одиниць), яка включає наступні мікрополя:

1. Мікрополе «Характеристики людини» (29) – слова, які відносяться до якостей індивіда, серед яких превалюють лексеми, що описують людину з гарної, чи недуже сторони: говіркий, дратівливий, нервовий, смішний примхливий, непривітний. Слова цієї підгрупи указують на успіх людини: *ill-contrive, covered carriage of seat bumblesome – awkward, clumsy, ill-fitting* – незграбний, *bruncheon – a brat, a neglected child* – балувана дитина, *chatsome – talkative* – балакучий, *chevish* – примхливий, *supple* – ніжний, *mad – furious, enraged* – розлючений, *milch-hearted – nervous* – нервовий, *muck – really busy* – зайнятий, *nate – naught, bad* – поганий, *paddy – old man* – старий, *polrumpious – rough* – грубий, *rough – cross, uncertaim temper, difficult to please* – людина, з котрою тяжко домовитися, *rusty – crabbes, out of temper* – дратівливий, *straight – grave, serious, solemn, shocked* – серйозний, *whist – calm* – спокійний, *witty – well-informed, knowing*.

2. Мікрополе «Емоції та почуття» (12) включє слова, що позначають чуттєве сприйняття: *anointed – troublesome, bestid – destitute, forlorn, inevilcase* – покинутий, *dull* – самотній, *blood – a term of pity and commiseration* – співчуття, *clung – withered, dull, outoftemper* – не в гуморі, *cranck – merry, cheery* – веселий, *out of spirits* – не в гуморі, *fanteeg – a state of worry* – пристрасть, *fease – tofret, worry* – турбота, *handful – ananxiety* – злість, *pucker – a state of excitement or temper* – хвилювання. У підгрупі ми бачимо почуття, котрі може іспитувати людина у данний момент, і почуття, що являються постійними, котрими обладає людина чи ні: злість, гумор, радість, пристрасть.

3. Мікрополе «Досягнення» (6) включає до себе слова, котрі описують фізичні, інтелектуальні і творчі таланти людини: *call – a word in every day use denoting business* – бізнес, *start – a dealth at a man has in business* - бізнес\справа, *buffle-headed – stupid, thick-headed* – нерозумний, *chuck-headed – astupid, doltish fellow* – тупуватий, *fead-alive* – нерозумний. Тобто, в цій групі превалюють слова, котрі описують результат того, досягла людина чогось, або ні: нерозумний, тупуватий, розумний.

4. Мікрополе «Звички» (4). До неї включаються пристрасті людини. Доля цих слів у кетському діалекті дуже маленька: *lug – the person that comes last to any meeting* – та людина, котра останньою приходить на зустріч, *lushington – a man fond of drink* – той, хто любить випивати. Нараховано було лише 4 приклади.

Більшість слів групи «суб'єктивні оцінні характеристики людини» являють прикметники, і це не дивно, бо ця група являє собою ознаки людини.

Друга група – «Соціальні характеристики людини» (39) відображає відносини з соціумом. Ця група є дуже важливою структурою усього поля, вона включає наступні мікрополя:

1. Мікрополе «Професії» (25) є найбільш вживаною у даній групі. До даної групи долучені слова, котрі характеризують людину з точки

зору її виду діяльності: *backer – a porter, a carier* – розвантажник, *baily boy – a bearers – the person who bear to carry a corpse to the grave* – людина, яка несе труп домогили, *doings – odd jobs, when a person keeps a small farm and works with his team for hire, he is said to be doings for people* – людина, котра дужа зайнята своєю працею, *folks – the men-servants* – прислуга, *funer – a baker* – пекар, *gunner – a man who makes his living by shooting wild fowl* – мисливець, *joskin – a farm labourer, engaged to work the whole year round for one master* – працюючий на фермі, *reeve – bailiff* – судовий пристав, *ripper – a peddler, a man who carries fish for sale in a basket* – рознощик, *snob – cobbler* – швець, *wood-reeve – a forester in the wood* – лісник. У данній підгрупі превалюють професії: фермер, лісник, рознощик, рибак, швець, ткач. Це пов'язано з особливостями погодних умов, ландафту та економіки.

2. Мікрополе «Сім'я» (4) включає до себе родинні відносини: *fader – a father* – батько, *nipper – the eldest one in the family* – так називають наймолодшого у родині.

3. Мікрополе «Національність» (3) являє собою групу, котра поєднує людей по національності або місцю народження. У кентському діалекті ця група представлена дуже малою кількістю слів: *arrivance – origin, birthplace* – звідки людина родом, *native – native place, birthplace* – місце народження.

4. Мікрополе «Соціальна роль» (7) належить та лексика, котру виробляє людина на протязі часу (повія, вдова, товариш, коханка): *dobbin – temper* – вдача, *draggletail – a slight or dirty woman* – повія, *droits – rights, dues* – права та обов'язки, *love – a widow* – вдова, *mate – a companion, comade* – товариш, *mistuss – mistress the title of a married woman* – коханка.

Центром цієї групи є слова, котрі характеризують професійну приналежність людини, національність і сімейні відносини.

Третя група – це «Об'єктивні характеристики людини» (18) включає слова, позначаючі характеристики зовнішнього вида людини, фізичної побудови, тощо, вона включає наступні мікрополя:

1. Мікрополе **«Зовнішність» (6)** – слова, котрі називають об'єктивні ознаки людини (худий, гарний, товстий, високий). Доля цієї групи дуже мала у кентському діалекті: *blouse – a state of hea twich brings high colour to the face* – рожевіщічки, *King John'sman – a term applied to a short man* – маленький позріст у чолов'яга, *proper – beautiful, excellent, cpital* – гарний, *gause– verythin*– худий.

2. Мікрополе **«Частини тіла» (3)** – слова, котрі обозначають різні частини тіла людини (лікоть, зуб, нога). Ця підгрупа дуже мала за своєю кількістю: *arber – elbow* – лікоть, *tine – a teeth* – зуб.

3. Мікрополе **«Здоров'я» (9)** поєднує слова, котрі описують фізичний стан людини на протязі великого проміжку часу. Ця підгрупа має найбільшу кількість слів у групі **«Об'єктивні характеристики людини»**: *amongst the middlins – in pretty good health* – бути в гарному роз положенні духа чи мати міцне здоров'я, *ampery – weak, unhealthy* – хворий, *bodily-ill – a person ill with fever, shingles* – людина, хвора лихоманкою, *clever – in good health* – в гарному стані, *dwindle – a poor sickly child* – хвора дитина, *shay – a pale man* – блідий, *wankle – unhealthy, sick* – хворий. Тут ми бачимо слова, котрі позначають хворобу чи нездоровий стан людини, превалюють такі слова, як хворий, здоровий, у поганому стані. Присутні більш слова з негативною конотацією слова, бо ж люди того часу багато працювали, та були виснажені працею, своєю долею, тому часто хворіли.

Четверта група **«Сфера та вид непрофесійної діяльності людини» (8)** у кентському діалекті представлена такими підгрупами, як «хобі, розваги та мистецтво». Ці слова являють собою творчу чи художню діяльність індивіда, це те, чим цікавиться людина.

1. Мікрополе **«Хобі, спорт, розваги» (5)**: *alus – anale-house* – пивна, *hide and fox – schildrens gane – hide-and-seek* – дитяча гра, *pittering-iron – a poker* – покер, *puttock – akite* – повітряний змій, *sizing – a play with cards* – гра з картами.

2. Мікрополе **«Мистецтво» (3)**: *eaxe – anaxe* – сокира.

П'ята група – «Атрибути» (82) поєднує слова, котрі дуже активно використовуються людиною і є невід'ємною частиною людиною. Вони необхідні людини для її комфортного життя. Це найбільш поширеніша на лексику група.

1. Мікрополе «Одяг» (6) у цій групі найменш представлена, але ж, у порівнянні з іншими групами, тут доволі таки багато слів. Це ті слова, та лексика, позначаючі речі, що людина може вдягати на себе: *buck – a pile of clothes ready for washing* – купа одягу для сушіння, *disabil* – замурзане платтячко, *mittens – a large, thick, leathern gloves without separate fingers* – кожани рукавички, *net – a knitted woolen scarf* – вовняний шарф, *petticoat – a mans waistcoat* – жилет. Превалюють здебільшого слова одягу, котрий належить до носіння у холодну погоду: шарф, жилет, рукавички. Можна зробити висновок, що погодні умовні зачасту були несприятливі.

2. Мікрополе «Тварини, рослини і природа» (31) знаходиться у цій групі, бо ці слова позначають живі організми, котрі є невід'ємною частиною людини. Ця підгрупа представляє найбільший процент з усіх груп: *deal – foxorrat* – щур, *dicky-hedge-pocker – a headge-sparrow* – горобець, *dumble dore – a bumblebee* – бджола, *eps – the asp tree* – осика, *fleck – hares*, *rabbit* – зайча, *flinder – a butterfly* – метелик, *flinder mouse – a bat* – кажан, *heaver – a crab* – краб, *hornicle – a hornet* – шершень, *kitty hearnshrow – the hero* – чапля, *kitty-run-the-street – the flower calles the pansy* – квітка, *meece – amouse* – миша, *moses – ayoung frog* – жабеня, *pinies – peonies* – півонії, *podder – anamegiventobeans, peas, tares* – усі овочі зі стручками, *popu – the poppu* – мак, *pumpin – pumpkin* – тиква, *rider – a horse* – кінь, *stone-frui t-berries* – ягоди, *tom – a cock* – півень. Ми бачимо, що привалюють слова: кінь, собака, корова, тиква, метелик, фрукти, овочі. Робимо висновок, що було розвинено сільське господарство.

3. Мікрополе «Їжа та напої» (26) представлена дещо менш лексикою, ніж підгрупа «тварини і рослини». Їжа та напої те ж дуже поширена на лексику підгрупа, включає до себе загальні назви їжі та основні

види напоїв: *bait – a luncheon taken by workmen in the fields* – сніданок, *bever – a slight meal nor necessarily accompanied by drink* – другий сніданок \ ланч, *charred – drink that is soured in the brewing* – напій з пивоварні, *chats – small potatoes, the pickings from the seintended forthemarket* – маленька картопелька, *cherryapples – chokecherries* – сушені вишні, *cherry-beer – a kind of drink made from cherries* – вишневе пиво, *dollop – a parcel of tea sewn in canvas for smuggling purposes* – посилка з чаєм, *durgan-wheat – bearded-wheat* – пшениця, *elevenses – a drink or snack of fresh mentatel even o'clock in the forenoon* – їжа чи напої, котрі дять о одинадцятій, *fleeting dish – a shallow dish for cream* – маленьке блюдо, *fleet milk – skimmed milk* – знежирене молоко, *huck – the shell of piecaned beans* – боби, *huffkin – a kind of bun or light cake* – тістечко з маслом, *kidware – peas, bins* – горох, *ravel-bread – white-brown bread* – білий та чорний хліб, *scad – a plum* – слива. Зробити висновок, що тут привалюють якісь слова особисто, дуже важно, бо у цій підгрупі представлена дуже поширена лексика: картопля, сніданок, слива, пиво, вода.

4. Мікрополе «Домівка» представлена **19** словами. Це дещо менше, ніж попередні групи, але лексика цієї підгрупи показує нам, що ці слова узяті з повсякденного життя індивіда: *astre – a hearth* – домашнє вогнище, *bail – bailiff, a court* – чайник, *baily – маленький газон*, *bucking – chamber, the room in which the clothes were bucked* – кімната, в котрій висихає одяг, *bunting – the out-house in which the meal is sifted* – частина домівки, в котрій просівають їжу, *dover-house – a necessary house* – дуже необхідна домівка, *haw – a small yard or unclosure* – маленький двір, *lather – ladder* – сходи, *lew – a shelter* – укриття, *peck – a heading knife* – ніж, *place – a barton, a courtyard* – садиба (**19**). В домівці кожен день людина проживає та використовує товари побуту, котрі їй необхідні, тому привалюють: чайник, вогнище, подушка, укриття.

Остання група – «Загальні поняття» (**5**) – поняття, котрі відносяться до різних областей життя індивіда, та поза контекстом їх тяжко віднести до тієї чи іншої групи (це такі слова, як: простак, традиція, маленька купка людей): *daffy – a large number of quantity* – маленька купка людей.

В результаті, СП «Людина» у кентському діалекті виглядає наступним чином (див. рис. 2.1):

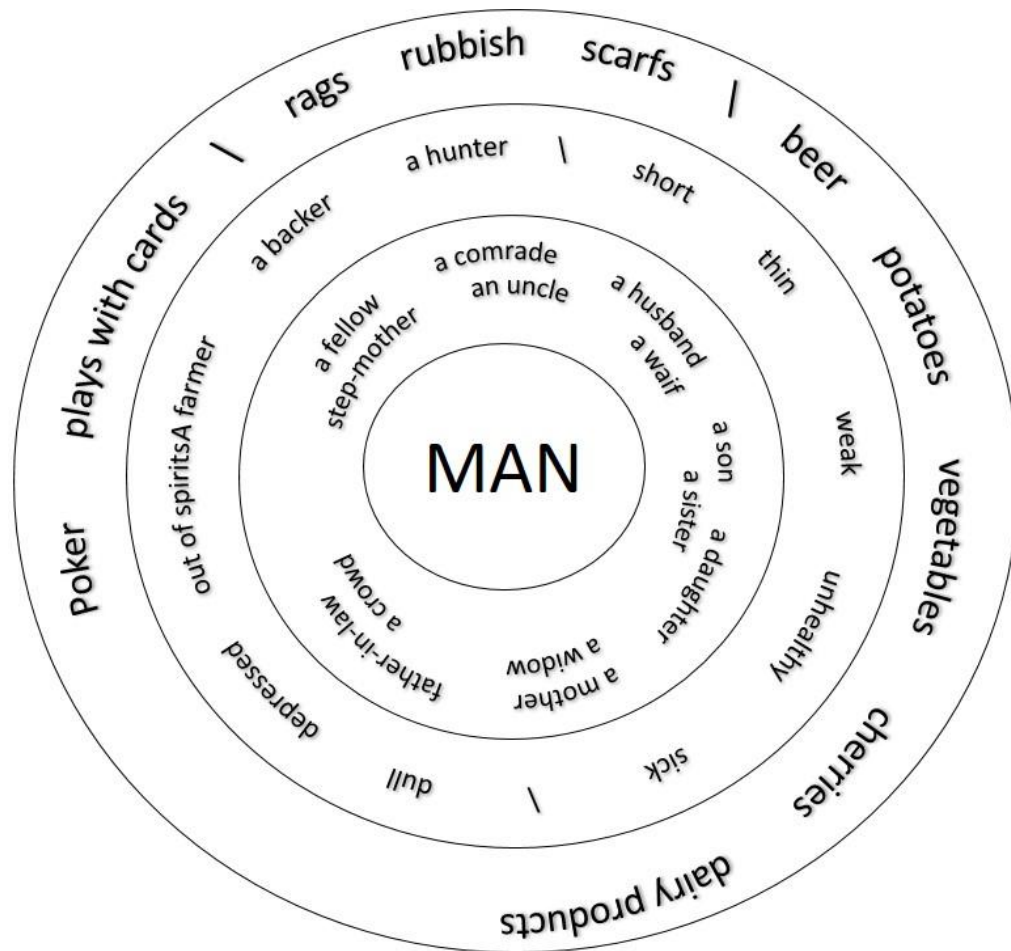

Рис.2.1 – Модель СП «Людина» у кентському діалекті

Таким чином, можна зробити висновок, що найбільш поширені групи – це «атрибути» та «суб'єктивні характеристики людини». З цього робимо висновок, що у кентському діалекті мали важливу роль оціночні слова, та лексика, що характеризує слова, котрі людини дуже необхідні у повсякденні.

2.2 Семантичне поле «людина» у нортумбрійському діалекті

У результаті вибірки лексем зі словника нортумбрійського діалекту [Heslop], було виокремлено 525 лексичних одиниць, які складають СП «людина» та укладаються в семантичну структуру поля з ядром, центром та периферією.

Ядро поля представлено гіперсемою – родовим словом MANN (man, husband and fellow (to both male and female)). Центр поля складається зі слів, які мають спільні з ядром диференційне значення синоніми (13), такі як: *an individual person, acomrade, fellow, twins, daughter, father-in-law, stepmother, anuncle by mothers side, a father, a husband, sister, a waif, a widow, a crowd*.

До ближчої периферії належать: соціальні та об'єктивні характеристики людини, до дальньої – суб'єктивні оцінні характеристики людини, сфера та непрофесійний вид діяльності людини, атрибути, загальні поняття та життя\смерть.

У цілому, так же як і у СП «Людина» у кентському діалекті, у нортумбрійському периферія СП розвинена та представлена тими ж ЛСГ за винятком: мікрополів «Досягнення», «Звички», «Національність», «Хобі, спорт, розваги, свята» та групи «Життя\смерть» (див. таблицю 2.2).

Таблиця 2.2

Лексико-семантичні групи семантичного поля «Людина» у нортумбрійському діалекті

Лексико-семантичні групи	Кількість одиниць
Суб'єктивні оцінні характеристики людини	76
Досягнення	2
Емоції та почуття	12
Характеристики людини	60

продовження табл. 2.2

Лексико-семантичні групи	Кількість одиниць
Звички	2
Соціальні характеристики людини	59
Професії	47
Сім'я	3
Національність	1
Соціальна роль	5
Традиції	3
Об'єктивні характеристики людини	83
Зовнішність	11
Частини тіла	54
Здоров'я	18
Сфера та вид непрофесійної діяльності людини	39
Хобі, спорт, розваги	35
Мистецтво	4
Атрибути	141
Одяг	24
Тварини, рослини і природа	130
Їжа та напої	62
Домівка	25
Загальні поняття	7
Життя\Смерть	6

Розглянемо їх детально.

Перша група – це «Суб'єктивні оцінні характеристики людини» (91) включає лексику, яка описує індивіда, як він є, що він відчуває, чим дихає, його повсякденність, і т.п. Ця група включає наступні мікрополя:

1. Мікрополе «Досягнення» (2) – слова, котрі описують фізичні, інтелектуальні і творчі таланти людини, представлена лише одним прикладом: *Skeulin – the school knowledge*.

2. Мікрополе «Емоції та почуття» (12) включає слова, які позначають почуття, яку може відчувати людина у даний момент, і це ті почуття, що є постійними. Група представлена 12 словами: *Bobberous – hearty, in high spirits, Dangery – passion anger, Farley – a wonder, Nooled – broken-spirited, dazed, Shem – shame, Shyem – shame, Waedeum – sorrow, woe*. Превалюють почуття, котрими володіє людина, це страх, емоції, злість, скромність, захват. Видокремити слова, котрі превалюють, важко, бо присутні слова, як позитивних емоцій, так і негативних емоцій.

3. Мікрополе «Характеристики людини» (75) включає в себе слова, які відносяться до якостей людини. Лексика цієї групи описує людину та її особливості. По своїй многозначності вона на другому місці з усіх слів: *Ankish – anxious, A-One – an individual person, Astonied – astonished, Bairse – impudent, Battered – tired, Birkie – an energetic person, Blaa-maa-lug – a noisy fellow, Blade – a keen, sharp, smart man, Chuckle-heed – a stupid person, Cleg – a clever person, an adept, Cuddy – a donkey, a stupid fellow, Culbard – a stupid person, a cullish, Dearn – lonely, far from neighbours, Deasy – depressed, Deed-sweers – very lazy, Dobby – a silly old man, Doncy – fat, unlucky, Doon-i-the-moot – depressed or out of sorts, Douf – low-spirited, Dowy – dull, depressed, Hangy – bangy – a good-for-nothing, Hortsome – hurtful, Knacky – smart, clever, cunning, Lazy-byens – a lazy fellow, Leal – fairthful, honest, List – vigour, energy, Madpash – a person disorded in the mind, Maislin – a blockhead, a stupid, Mazer – an eccentric person, New-un – a vigorous person, Soaky – fat and lazy, Stilchin – narrow-minded, Totty – bad-tempered, Trail-pokes – a very slow person, Tuing – hard-working, energetic, Wally – jolly, merry, happy*. До цієї підгрупи залучено слова, котрі характеризують людину, як пилку, енергійну, ексцентричну, активну, мало слів, котрі характеризують індивіда, як ледачого.

4. Мікрополе **«Звички» (1)**. Було знайдено лтше одно слово у нортумбрійському діалекті: *Hant – a habit*.

Більшість слів групи «суб'єктивні оцінні характеристики» людини являють прикметники, і це не дивно, бо ця група являє собою ознаки та опис людини.

Друга група – **«Соціальні характеристики людей» (71)** відображає відносини з соціумом. Соціальні характеристики є дуже важливою характеристикою усього поля (бо тут зібрана майже третина усіх слів). Група представлена п'ятьма мікрополями, а саме:

1. Мікрополе **«Професії»** є дуже поширеною. Це **47 слів**. До даної групи відносяться слова, котрі характеризують людину з точки зору її виду діяльності та професії, котрими займається індивід на протязі свого життя: *Back-overman – an over man who has the immediate inspection of the workings and workmen during the backshift, Baxter – a backer, Bargain-man – a man who work by the bargain at special work, such as stone or coal drifting, Barrow-man – a putter, one who puts the tubes of coals from the working places to the cranes, Cadger – a person who goes from house to house purchasing butter, eggs, fowls, and takes them for sale, Clogger – a shoe maker, Cod – the peson who has charge of a set of man at any particular job, Cottet – a woman worker on a farm without male relations in the house with her in the same employment, Crowleys cre – the man formely employed by Crowley and Co, Davy-man – the man who repairs the davy lamps, Fish-pag – a fishwoman, Forksman – foreman, Gadman – the man who had charge of the team of oxen in ploughing, Gan-wife – a female pedlar, Heap-keeper – the man who overlooks the cleaning of coals on the surface, Hewer – a pitman who works coal, Horse-fettler – the man who has care of the horses in a pit, Keeker – an overlooker at a pit, Peedee – the boy on board a keel, Pether – a pedlar, Plugman – the man in charge of a pit pumping engine, Scufter – a policeman, Snob – shoemaker, Stangy – a tailor, Teaser – a fireman at a glass-house furnance, Top-sawyer – a man who stood on the log and guided the cut whwn sawing was done by hand in a saw-pit, Topsman – the head man or manager*

(47). У даній групі преваюють слова, котрі описують людину роботящу, котра багато працювала, це лексика, котра відноситься до сільського господарства та наємних робочих, дуже важливими для людини того часу були риболовство, лісництво, будівництво, кінна справа, пекарство.

2. Мікрополе «Сім'я» (13 слів) включає в себе слова, що належать до категорії родинних відносини. У групі «соціальні характеристики людини» вона є другою з усіх підгруп: *Billy – a comrade, fellow, Dowtor – daughter, Eld-father – father-in-law, El-mother – stepmother, Eme – an uncle by mothers side, Fadder – a father, Familious – family, Fether – father, Man – a husband, Minny – a name for a mother, Titty – sister*. До цієї підгрупи належать лише слова сімейного стану, представлені члені родини.

3. Мікрополе «Національність» (1) являє собою групу, котра поєднує людей по національності або місцю народження. У нортумбрійському діалекті було знайдено лише один приклад: *Lankey – a native of Lancashire*.

4. Мікрополе «Соціальна роль» (7) – це та лексика, котру представляє людина на протязі часу. У цій групі ця підгрупа на третьому місці: *AAMUS – alms, Barrater – abrawler, Nimmel – athief, Ootlandishman – foreigner, stranger, Wave-child – awaif, Weeda – awidow*.

5. Мікрополе «Традиції» (3) представлена трьома словами у нортумбрійському діалекті. Ці слова указують на ті соціальні події у житті індивіда, котрих він дотримується: *Brides-wain – a wedding custom, Chrisamas – Christmas, Drop – a surprise, atrick*.

Як бачимо, центром цієї групи є слова, котрі характеризують людину з точки зору професій. Робимо висновок, що праця займала велике місце у житті нортумбрійців.

Третя група – «Об'єктивні характеристики людини» (85) включає слова, які позначають характеристики зовнішнього вигляду людини, фізичної побудови і т.п. У ній ми бачимо три підгрупи.

1. Мікрополе «Зовнішність» (13) включає слова, котрі називають об'єктивні ознаки людини. Відсоток слів у підгрупі найменша з усієї групи,

але не найменша з усіх груп загалом (13 слів): *ATOMY – an excessively thin person, Buff – the bare skin, Farney-tickels – freckles on the face or hands, Fatty – a fat person, Feusome – handsome, Gimp – thin, neat in figure, Lairk – wrinkle, Little – the smaller person than others, Runkled – wrinkled, Slapping – tall, strong, Sonsy – lucky, goodlooking, jolly, pleasant, Unmackly – clumsy in appearance.* У даній підгрупі превалюють слова, котрі описують людину, як гарну особу, вродливу: веснянки, краса, фігуристий, високий.

2. Мікрополе «**Частини тіла**» (54) включають слова, які позначають частини тіла людини (превалюють слова: нога, рука, пальці, тіло – це лише різні частини тіла). Ця підгрупа найбільша за кількістю слів. У нортумбриському словнику існує немала кількість слів, котрі позначають частини тіла людини: *Ark – a large chest, Anger-Nail – the piece of skin at the side of the nail which has becomes semi-detached and gives pain, Beak – the nose, the face, Beck-nails – thin, flat nails, Body – the parts of the body, Cannon-nail – the nail that holds the cart body to the axle, Carkish – the body, Chist – a chest, Choller – a double chin, Chouks – the glands of the throat, Crop – the head or neck, Ee-bree – the eyebrow, Fyes – the face, Gang-tooth – a set of teeth, Glams – hands, Gobby – the mouth, Hainch – haunch, Hairn – brain, Handbraed – a handbreadth, Hause – the neck, Heed – head, Hitch – a chest, Hough – the back of the knee, Jaa – jaw, Kite – the belly, Kitty-finger – the little finger, Leuf – the palm of the hand, Lolly – the tongue, Mow – mouth, Wame – the stomach, the belly.*

3. Мікрополе «**Здоров'я**» (18) містить слова, які описують фізичний стан людини, хворобу чи нездоровий стан людини (це слова: слабий, блідий, хвороба, болі і т.д.). Аналізуючи слова цієї групи, можна зробити висновок, що люди були нездорові, в силу кліматичних умов та дуже тяжкої праці. Ця підгрупа стоїть на другому місці у групі «Об'єктивні характеристики людини»: *Bark – a bad cough, Casilty – weakly, in doubt ful health, Dark – nearly blind, Dwalm – a slight illness, a faint fit, Gale – a nache with cold, Hoast – a cough, Ill-twined – bad-tempered, Loupin-ill – a disease, Maison-dieu – a hospital,*

Milk-ill – the disease a mon gewes, Nicely – well in health, Pains – rheumatism, Turblin – weak.

Четверта група «**Сфера та вид непрофесійної діяльності людини**» (39) у нортумбрійському діалекті представлена двома підгрупами: «Хобі, спорт, розваги, свята та мистецтво».

1. Мікрополе «**Хобі, спорт, розваги, свята**» займає перше місце у групі, це **35 слів**, немала кількість у порівнянні. Ця підгрупа поєднує слова, котрі вказують на діяльність та розваги індивіда, багато слів цієї підгрупи виконуються дітьми: *Bairns-play – kid's game, Beds – a childrens game called hitchey-dabber, Bo – ball, Brewery – a boys game at marbles, Burn-the-biscuit – the boys game, Catchy – a child's game in which one catches another, Gam – a game, fun, Honny-posts – child game, Jack-baal – the boys game resembling rounders, Loup-the-lang-lonnin – the game of leap-grog, playes by a row of boys, Nut-crack-neet – the eve of All-Hallows, October 31st, Pie-baal – the game resembling the game of rounders, Pitch-an-toss – a gambling game, Setafoot – a schoolboy game in mimicry of Border warfare, Spinney-wye – a boys game in which a side goes out and seeks concealment.* Превалюють слова ігор, в котрі гралися та розважалися дітлахи.

2. Мікрополе «**Мистецтво**» (4) представлена 4 словами. Це слова творчої та художньої діяльності: *Airt – artor part of the compass, Arlume – heirloom, Ballant – a ballad, Beuyk – a book.*

П'ята група – «**Атрибути**» (141) включає слова, котрі дуже активно використовуються людиною і є невід'ємною частиною життя індивіда. Вони необхідні людині для її комфортного життя. Вона представлена чотирма підгрупами. Група «атрибути» займає 40% з усіх слів.

1. Мікрополе «**Одяг**» (24) найменш представлена, це та лексика, яка позначає речі, що людина може надіти на себе (рукавички, взуття – у різних варіаціях вживається дуже багато разів, пальто, шарф, штани і т.п.): *Breeks – trousers, Claes – clothes, Clog – a shoe with wooden sole, Curchor – a kerchief, Cwoat – a coat, Dolly – clothes washing stick, made with feet, Half-shoon – old*

shoes with the toes cut off, Kwot – coat, Mailin – the outfit of a bride, Mutch – womans cap, Oily – the oil skin coat, Scuttle – a hat, Winda-claith – a winnowing cloth. Превалюють слова, котрі описують одяг, котрий вдягають у прохолодну погоду, тобто ми бачимо, що клімат переважно середній, ні холодно, ні жарко.

2. Мікрополе «Тварини, рослини і природа» (130) – найпоширеніша взагалі з усіх підгруп. Ці слова позначають живі організми, котрі є невід’ємною частиною людського життя (фрукти, овочі, кінь, свиня, ягня, трава, ягоди). Живі організми мали велику роль у житті нортумбрійців; превалюють слова сільського господарства: *Apple Dumplins – the great hairy willow herb, Awns – wheat, Bad-Mans-Oatmeal – the flower, Baggie – the fish, Barries – berries, Coaf – a calf, Cockens – the field poppy, Coo – a cow, Cote – a cat, Cow-berry – the red whortle-berry, Crow-fish – the spiney crab, Dyuk – a duck, Dicker – a hedge or ditcher, Fag – fresh water fish, Fair-days – the goose grass, Fanny grass – couch grass, Gat – a female pig, Gean – wild cherry, Geyus – a goose, Gissy – a pig, Lay-poke – the abdomen of a duck, hen, goose, Mawzy – a speckled hen, Millers-thumb – the sea fish, Noops – the of the cloudberry or mountain bramble, Poor-robin – the flower red bartsia, Puzzen-barries – poison berries, Rosey – a rose, Runch – a wild radish, Scoub – a winter onion, Wild-kail – wild cabbage, Wood-pigeon – the ring dove, Wulcat – wild cat, Yaad – a work horse (130).*

3. Мікрополе «Їжа та напої» представлена 62 словами. Це слова номінують назви напоїв та їжі. Ця підгрупа на другому місці у групі: *Aad-peg – old-milk cheese, a thrifty sort of food, Baal- bait – food, Batty – a small cake, Bit an Brat – the food and clothing, Blaam-milk – skimmed milk, Blaa-oot – a drinking bout, Boiley – boiled milk and bread, Brandy snaps – very thin brittle cakes, Breed – bread, Collop – a slice of salted meat, Dover – the water, in which a salmon has been boiled, served up as sauce for the fish, Kebbuck – cheese, Keg-meg – meat of inferior quality, Kelt – a salmon that has just spawned, Knedin – a butter or fat*

used in making cakes, Smash – a pasty or tart made of fruit, Sour-milk – a buttermilk (62). Тут превалюють слова на познієння їжі.

4. Мікрополе «Домівка» містить **25** слів. Це назви жилих приміщень та предметів, котрі там знаходяться, також частини домівки: *Almery – acupboard, Back-end – the annexe at the back of a house, Backus – a back-house or work house, Baln-stone – roof stone in a pit, Bastile – the workhouse, Box-bed – a bed made like a bunk or berth, Bummler-box – a small house, Chimley – a chimney, Deed-house – a mortuary-house, Door – door, Fire-steed – fireplace, Kail-garth – a kitchen garden, Peage – shelter, Quay – the raised terrace at the side of a street (25).*

Шоста група «Загальні поняття» (**8**) – це слова, котрі відносяться до різних областей життя індивіда, та поза контекстом їх тяжко віднести до тієї чи іншої групи: *Scrush – a crowd, Through-gyet – a season of difficulty.*

Сьома група – «Життя\смерть» має **6** лексем. Це та лексика, що позначає існування чи навпаки, відсутність життя: *Deed – death, Deed-man – a dead man, Kirk-hole – a grave, Mort – the death of a beast of chase, Murth – death, Wraith – the appereance of a person about to die.*

В результаті, СП «Людина» у нортумбрійському діалекті виглядає наступним чином (див. рис. 2.2):

«Життя\смерть», «сфера та вид діяльності людини» представлені меншою кількістю слів, тобто вони є не так вживані та не є такі важливими для діалектної спільноти.

2.3 Порівняльні характеристики семантичного поля «Людина « у двох діалектах

Діалекти розрізняються на регіональні (regional) в залежності від місця проживання людини, та соціальні (social). Для діалекту характерні такі особливості: територіальна, соціальна, вікова, статева обмеженість кола носіїв діалекту; обмеження сфери використання діалекту сімейними та побутовими ситуаціями; формування напівдіалектів як результату взаємодії та взаємовпливу різних варіанта мови та пов'язана з цим перебудова відносин між елементами діалектних систем; поява проміжних форм, наприклад, діалектно-забарвленої літературної мови під впливом літературної мови (через змі, книги, систему освіти).

У даній роботі було розглянуто два діалекта: кентський та нортумбрійський, що функціонували в Англії у XVIII столітті. Діалекти розповсюджені у полярно різних частинах країни: кентський діалект – на сході Англії, та у південних графств і Лондона, нортумбрійський діалект був поширений у північно-східній частині Англії на північ від річки Хамбер. Це означає, що обидва діалекти сформовані під впливом різних екстралінгвістичних чинників, що зумовило відмінності у їх лексико-семантичних системах.

Різниця у аналізованому СП діалектів спостерігається з самого початку, тобто з ядра. Так, як показує аналіз, ядром СП «Людина « у кентському та нортумбрійському діалектах виступають 2 фонемографічних варіанта лексеми – *Man* (людська істота): *Man* у кентському діалекті та *Mann* у нортумбрійському.

Центр поля також не співпадає ні кількісно, ні семантично. Так, у кентському діалекті центр представлений 10 семами, а у нортумбрійському – 13. Спільних сем 8: *a comrade, a fellow, a husband, a father, an uncle, a father-in-law, a stepmother, a daughter, a sister*. В кентському діалекті є також сема *mate*, у нортумбрійському – *a widow, a waif, a crowd*.

Периферія СП у діалектах складається з 5 спільних ЛСГ: «Суб'єктивні оціночні характеристики людини», «Соціальні характеристики людини», «Об'єктивні характеристики людини», «Сфера та вид непрофесійної діяльності людини», «Атрибути». Однак, в нортумбрійському діалекті периферія має на 4 мікрополя більше, це: «Досягнення», «Звички», «Національність», «Хобі, спорт, розваги, свята» та додаткові ЛСГ «Життя\смерть», що включає 6 понять: *death, a dead man, a grave, the death of a beast of chase, immediately death, the appearance of a person about to die, pale as if waiting to death*.

Як свідчить аналіз, найбільш поширенішими ЛСГ групами кентського діалекту є – «атрибути» (82 слів) та «суб'єктивні характеристики людини» (51). Група «атрибути» представлена наступною лексикою: *disabil, net, petticoat, buck, fleek, meece, rider, tom, stone-fruit, bever, durgan-wheat, fleet-milk, bins, scad, aster, bucking, courtyard, lew, etc*. Група «суб'єктивні характеристики людини» представлена: *bobberous, how, shem, waedeum, dooby, deed-weers, trail-pikes, etc*. У кентському діалекті важливу роль мають оціночні слова, та побктова лексика, професійна лексика. Так, можна побачити назви професій, їжі, одягу та ганчір'я, тварини та рослини. Сама людина вербалізується як ледаща, тупувата, скромна, та, яка не в гуморі і т.п. Більшість характерних для кентського діалекту слів відносяться до сільського господарства, до людей працюючих, так би мовити, низького класу.

Найродуктивнішою ЛСГ нортумбрійського діалекту є група «атрибути» (141 слів), другою – «об'єктивні характеристики людини» (85), далі – «соціальні характеристики людини» (71). Найпоширенішою є така лексика: *baxter, clogger, fish-pag, heap-keeper, pitman, familious, gimp, slapping, sonsy,*

nicely, coo, cote, baggie, gissy, batty, kelt, kebbuck, fire-steed, etc. Здебільшого, людина описана, як енергійна, жива та працьовита. Це люди таких професій: поліція, ткачі, швачки, пекарі. Їжа нортумбрійців це м'ясо, риба, молоко. Щодо одягу це пальто, штани, шарфи. Людина є гарною, повненькою, з рожевими щічками, сильною, високою. Загалом, людина описана позитивно, в неї майже все було (одяг, їжа, домівка, праця).

Порівнюючи ці два діалекти, ми бачимо, що сходиним є лише вживаність слів, которі відносяться до атрибутів людини (це одяг, тварини, рослини, їжа, домівка). Ще, потрібно зазначити, ядром семантичного поля «людина» є слова: *Man* – людина (кентський діалект) та *Man* – людина (нортумбрійський діалект). В інших аспектах ці діалекти різні. Кентський діалект представлений словами, які більш характеризують людину як фізичну істоту, а нортумбрійський тою лексикою, яка опису людину у соціумі, її характеристики, здоров'я та працю. Але, як і в кентському діалекті, так і в нортумбрійському, людина є хозяйнувитой, працьовитой, споживає просту їжу зі свого господарства; ці люди є представникам нижчого класу ссуспільства ХІХ століття.

ВИСНОВКИ

Концепція польового принципу системної організації мовних явищ справедливо вважається одним з найбільш значних досягнень лінгвістики ХХ століття. Поняття поле сходить до визначення мови як системи, що представляє собою складний механізм. Лексико-семантичне поле – це ієрархічна структура множини лексичних одиниць, об'єднаних загальним значенням і відбиваючих у мові певну понятійну сферу.

Діалекту, як особливій формі існування мови характерні особливості, що впливають на характер системних зв'язків у лексиці у порівнянні з літературною мовою, а саме:

- територіальна обмеженість функціонування діалектів обумовлює існування ареального виду зв'язку, що призводить до формування фонемографічних варіантів в різних діалектах, географічних синонімів, розширеної полісемії;

- соціальна обмеженість функціонування діалекту серед нижчого шару суспільства у повсякденному мовленні приводить, з одного боку, до відсутності стилістичних синонімів, з іншого, - до обмеження стильової диференціації лексикона діалектів лише розмовним стилем, серед якого єдиним підвидом є сленг;

- стійкість та консерватизм лексичної системи проявляється в існуванні архаїчних форм та історизмів;

- гнучкість та відкритість по відношенню до запозичень приводить до існування етимологічних дублетів, а також до змішаної з генетичної точки зору мовної структури, при якій більша частина запозичена, або походить з тих самих джерел, що і загально-англійська, збігаючись з нею.

В результаті, діалектне лексико-семантичне поле складається з меншої кількості лексико-семантичних груп, ніж є у літературній мові, а наповненість семантичних полів є фрагментарним та не виходить за межі

діалектного узусу. Наприклад, родовидові відносини у лексико-семантичному полі досліджуваних діалектів представлені лише семами *an individual fellow, a comrade, a fellow, a husband, twins, a father, an uncle on mother's side, a father-in-law, a stepmother, a daughter, a sister, a widow, a waif, a crowd*. У мовленні лакуни діалектної системи заповнюються елементами інших варіантів англійської мови, найчастіше – літературної.

Ядро лексико-семантичного поля «Людина» у досліджуваних діалектах представлено гіперсемою MAN у кентському діалекті та фонемографічним варіантом MANN у нортумбрійському. У літературній мові лексема MAN має 10 основних значень, тоді як у діалектах лише два – чоловік та людина. Центр поля складається з лексичних одиниць, що мають інтегральне, спільне з ядром диференційне значення. У досліджуваних діалектах це не синоніми (бо вони відсутні), а родовидові відмінності поняття «людина». Так, у кентському діалекті це 10 одиниць, у нортумбрійському – 13, серед них спільних сем 8: *a comrade, a fellow, a husband, a father, an uncle, a father-in-law, a stepmother, a daughter, a sister*. Крім цього, в нортумбрійському діалекті центр поля складають семи *a widow, a waif, a crowd*, в кентському діалекті є також сема *mate*.

Периферія лексико-семантичного поля у діалектах складається з 5 спільних груп: ближча периферія включає: «Об'єктивні характеристики людини», «Соціальні характеристики людини». Дальня – «Суб'єктивні оцінні характеристики людини», «Сферу та вид непрофесійної діяльності людини, «Атрибути та «Життя\смерть» в нортумбрійському діалекті. В останньому периферія має на 4 мікрополя більше ніж у кентському діалекті, це: «Досягнення», «Звички», «Національність», «Хобі, спорт, розваги, свята».

Найпоширенішою групою є атрибути (82 лексеми у кентському та 141 у нортумбрійському діалектах). «Об'єктивні характеристики людини» найбільш представлені підгрупами «частини тіла» та «здоров'я». У меншій мірі представлені є «суб'єктивні оцінні характеристики людини», майже

третина. Усі інші групи: «Загальні поняття», «Життя\смерть», «Сфера та вид діяльності людини» представлені меншою кількістю слів.

Лексико-семантичечек поле є віддзеркаленням мовної картини світу, тому семантичний аналіз ближчої та дальньої периферії має соціокультурну та оцінну значимість. Його аналіз дозволяє створити соціокультурний портрет діалектоносія. Так, за результатом дослідження мешканці графства Кент це зазвичай фермери, пекарі або мисливці, за об'єктивними характеристиками – невисокі, худі, слабкі та нездорові, за суб'єктивними ознаками – скучні, без настрою та депресивні. Зазвичай вони одягнуті у ганчір'я, п'ють пиво, споживають молочні страви, овочі, вишню, картоплю (бо це там росте), грають у карти – покер. В той же час нортумбрійці – привабливі люди, здебільшого, робітники на шахті, які постають як дурні, лінівні, депресивні та нездорові, забагато п'ють, одягаються у черевики та пальто (бо на півночі холодніше за південь), мають худобу (коня, корову, свиней), споживають ягоди, молочні продукти та хліб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Лексическая семантика. Москва : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1974. Т. 1. 442 с.
2. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Лексическая семантика. Москва : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1995. Т. 2. 480 с.
3. Абрамов В. П. Семантические поля русского языка. Москва : Академия пед. и соц. наук, 2003. С. 7–10.
4. Бабенко Л. Г. Большой толковый словарь русских существительных. Москва : Аст-пресс книга, 2005. 313 с.
5. Блинова О. И. Региональная лексикология и стилистика художественной речи. *Введение в современную региональную лексикологию*. Томск : Издательство Томского ун-та, 1975. С.156–159.
6. Блинова О. И. Язык художественного произведения как источник диалектной лексикографии. *Региональные особенности Восточно-славянских языков, литератур, фольклора, и методы их изучения*. Тюмень : ТГУ, 1985. С. 98–101.
7. Бондарко А. В. Основы построения функциональной грамматики. *Академии наук СССР. Литература и язык*. 1984. Т. 60. №6. С. 45–47.
8. Васильев Л. М. Теория семантических полей. *Вопросы языкознания*. 1971. № 5. С. 105–113.
9. Васильев Л. М. Семантические классы глаголов чувства, мысли и речи. *Очерки по семантике русского глагола: некоторые вопросы урало-алтайского языкознания*. Уфа, 1970. С. 181–183.
10. Вилюман В. Г. О способах образования слов сленга в современном

английском языке. *Ученые записки ЛГПИ им. А. И. Герцена*. 1955. Т. 3. С. 101–104.

11. Виноградов В. А. Всегда ли система системна? *Система и уровни языка*. Москва : Наука, 1969. С. 71–72.

12. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке : учеб. пособие. Москва : Высшая школа, 1986. 122 с.

13. Гак В. Г. Слово и лексическая группа слов. *Сопоставительная лексикология*. Москва : Международные отношения, 1977. С.50–54.

14. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики / відп. ред. І. Г. Матвіяс. Киев : Наукова думка, 1990. С. 233–248.

15. Городецкий Б. Ю. К проблеме семантической типологии. *Публикации отделения структурной и прикладной лингвистики* : избранные труды. Москва, 1969. С. 463–465.

16. Гухман М. М. Понятие системы языка в синхронии и диахронии. *Вопросы языкознания*. 1962. №4. С.19–21.

17. Денисенко В. Н. Семантическое поле «Изменение» в русской языковой картинке мира: структурный, функциональный, когнитивный аспекты : дис. ... д-ра. филол. наук : 10.02.01. Москва, 2005. 337 с.

18. Денисов П. Н. Практика, история и теория лексикографии в их единстве и взаимообусловленности. *Проблемы учебной лексикографии и обучения лексики*. Москва : Изд-во МГУ, 1977. С. 145–148.

19. Денисов П. Н. Лексика русского языка и принципы её описания. Москва : Просвещение, 1993. С. 227–228.

20. Ершова Е. Н. Комплексное исследование лексико-семантических групп и основные аспекты введения их в учебный процесс / под ред. П. Н. Денисова, В. В. Морковкина. *Проблемы учебной лексикографии и обучения лексике*. Москва : Просвещение, 1978. С. 167–171.

21. Ерофеева Е. В. Структура семантического поля «человек» в сознании носителей русского языка. *Вестник Пермского Университета*, 2011. Вып. 1 (13). С. 12–16.

22. Зиновьева Е. И. Типы «поля» в лингвометодических исследованиях. *Русский язык как иностранный и методика его преподавания* : материалы XXXII международной филологической конференции (г. Санкт-Петербург, 11-15 марта 2003г.). Санкт-Петербург, 2003. Вып. 15. С. 108–112.

23. Зиновьева Е. И. Лингвистические основы описания русского языка как иностранного. *Лексикология*. Санкт-Петербург: Изд-во «Нестор-История», 2015. С. 57–60.

24. Караулов Ю. Н. Лингвокультурное сознание русской языковой личности. Моделирование состояния и функционирования. Москва : МГЛУ, 2009. С. 13–17.

25. Караулов Ю. Н. Структура лексико-семантического поля. *Филологические науки*. 1972. № 1. С. 57–58.

26. Касевич В. Б. Труды по языкознанию / под ред. Ю. А. Клейнера. Санкт-Петербург : СПб университет, 2006. С. 98–100.

27. Кезина С. В. Семантическое поле цветообозначений в русском языке (диахронический аспект). Пенза : ПГПУ им. В. Г. Белинского, 2005. С. 79–81.

28. Кобозева И. М. Лексическая семантика : учебник. Москва : Едиториал УРСС, 2004. С. 29–30.

29. Кошелев А. Д. О классификации и эволюционной динамике лингвистических теорий. *Динамические модели: Слово. Текст. Предложение*. Москва : Языки славянской культуры, 2008. С. 39–41.

30. Крысин Л. П. Толковый словарь русской разговорной речи. Проспект. Коллектив авторов. Москва : Языки славянской культуры, 2010. 544 с.

31. Кубрякова Е. С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. *Роль языка в познании мира*. Москва : Языки славянской культуры, 2004. С. 92–95.

32. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике: на материале английского языка. Москва : Наука, 1980. С. 81–83.

33. Кузнецова Э. В. Итоги и перспективы семантической классификации русских глаголов. *Семантические классы русских глаголов* : межвуз. сб. науч. тр. Свердловск : Уральский государственный ун-т., 1982. С. 3–10.
34. Кузнецов А. М. От компонентного анализа к компонентному синтезу. Москва : Наука, 1986. С. 303–304.
35. Мельничук А. С. Понятие системы и структуры языка. *Вопросы языкознания*. 1970. № 1. С. 11–14.
36. Новиков Л. А. Семантические поля как лексическая категория. *Теория поля в современном языкознании*. Уфа : БашГУ, 1983. С. 3–6.
37. Огієнко І. Українська літературна мова 16 ст. і Крехівський апостол 1560-х рр. Варшава : Друкарня синодальна, 1930. С. 401–402.
38. Павлов В. М. Полевые структуры в строе языка. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУЭиФ, 1996. С. 115–118.
39. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
40. Сентенберг И. В. Лексическая семантика английского глагола : учеб. пособие к спец. курсу. Москва : МГПИ, 1984. 96 с.
41. Солнцев В. М. Язык как системно-структурное образование. Москва : Наука, 1977. С. 309–310.
42. Стернин И. А. Проблемы анализа структуры значения слова. Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1979. 156 с.
43. Ульман С. Семантические универсалии. *Новое в лингвистике*. Москва, 1970. Вып. 5. С. 293–299.
44. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы (на материале английского языка). Москва : Изд-во Акад. Наук СССР, 1962. С. 88–91.
45. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка). Москва : Наука, 1973. С. 99–102.
46. Щур Г. С. О соотношении системы и поля в языке. *Проблемы языкознания*. Москва : Наука, 1967. С. 67–70.

47. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике. Москва : Наука, 1974. С. 7–11.
48. Филин Ф. П. Очерки по теории языкознания. Москва : Наука, 1982. 336 с.
49. Филлмор Ч. В. Об организации семантической информации в словаре. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва, 1983. Вып. 14. С. 23–26.
50. Яковлева Е. С. О понятии «культурная память» в применении к семантике слова. *Вопросы языкознания*. 1998. №3. С. 17–23.
51. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 709 с.
52. Aitchison J. *Words in the mind: an introduction to the mental lexicon*. Berlin : Blackwell Publishing, 2003. 301 p.
53. Deese J. *The structure of association in language and thought*. Baltimore : The John Hopkins Press, 1965. 116 p.
54. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. 582 p.
55. Osgood Ch. E. *Lectures of language performance*. New York : Springer-Verlag, 1980. 288 p.
56. Rosch E. H. Cognitive representation of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology*. 1975. Vol. 104 (3). P. 192–233.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

57. Chapman R. L. *Roget International Thesaurus*. London : HarperCollins, 1992. 1141 p.
58. Heslop R. O. *A glossary of words used in the colunty of Northumberland and on the Tyneside. Part 1*. London : Oxford University Press, 1894. 309 p.
59. Heslop R. O. *A glossary of words used in the colunty of Northumberland*

and on the Tyneside. Part 2. London : Oxford University Press, 1894. 812 p.

60. Parish W. D. A dictionary of the Kentish dialect and provincialisms in use in the county of Kent. Lewes : Farncombe and Co-Publishers, 1888. 244 p.

61. Soares C. Compact Oxford English Dictionary. Oxford : Oxford University Press, 2003. 1378 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a typical problem as the semantic field in linguistics.

The object of the work can be defined as the semantic field of the word «man» in Ukrainian and English,

The subject of this study – is the semantic structure of the semantic field «man», its groups and subgroups.

The main aim of the paper consists in the description of the semantic features of «rights». «Based on this goal there were the following tasks: 1. Define the concept of «a semantic field»; 2. Study the principles of a building the semantic field; 3. Identify the vocabulary forming of the basis of «a person» in a modern English and Russian languages and describe systemic relations within the system fields; 4. Consider the semantic groups of words related to the concept of «man».

The definition of a «semantic field» is offered in the work. It is presented in the works of such authors as: Y. Trir, A.V. Bondarko, I.I. Meschaninova, L.M. Vasileva, I.M. Kobozeva, Zalewski, L.P. Krysin, V.P. Abramov, I.A. Buduende Courtenay, F. De Saussure, J. Trier, G. Ipsen, P. Hiro, C. Bally. However, the semantic field remains the least explored unit vocabulary. The concept of the semantic field refers to the basic concepts of the modern lexical semantics. This definition focuses a major problem of a lexical semantics and determines their consideration of the positions of the system approach.

The scientific novelty of the presented research lies in the investigation of the ways, mechanisms, groups and forms of functioning of the semantic field of a word 'man' in Kentish and Northumbrian dialects.

Keywords: *a field, structure, semantic field, thematic groups, lexical semantic groups, dialect, functional- semantic field*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Романенко Тетяна Олександрівна, студентка 2 курсу магістратури, заочної форми здобуття освіти факультету іноземної філології спеціальності 035 філологія германські мови та літератури (переклад включно) перша - англійська освітньої програми мова і література (англійська), адреса електронної пошти tatianaromanenko9@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Лексико-семантичне поле MAN у британських діалектах англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____